

नवम पाठः अव्ययानि

अभ्यासः

1. अधोलिखितानि वाक्यानि पठित्वा अव्ययपदानि चित्वा लिखत-

	अव्ययपदानि
(i) एकदा तस्य भार्या पितृगृहं प्रति चलिता।	<u>एकदा, प्रति</u>
(ii) भवान् कुतः भयात् पलायितः।	<u>कुतः</u>
(iii) तत्र गम्यताम्।	<u>तत्र</u>
(iv) त्वं सत्वरं चल।	<u>सत्वरं</u>
(v) तेन सदृशं न अस्ति।	<u>न</u>
(vi) गीता सुगीता च वदतः।	<u>च</u>
(vii) यदा सः पठति तदा एव शोभते।	<u>यदा-सदा</u>
(viii) तापसौ लवकुशौ ततः प्रविशतः।	<u>ततः</u>
(ix) अलम् अतिदाक्षिण्येन।	<u>अलम्</u>
(x) अहम् अपि श्रावयामि।	<u>अपि</u>

2. उचित्वाव्ययपदे रिक्तस्थानानि पूरयत-

मञ्जूषा

सर्वत्र, एव, इति, ननु, एवम्, तत्र, उच्चैः, तथापि, बहुधा, मा

- (i) मम गुरुः ननु भगवान् वाल्मीकिः।
- (ii) कः एवम् भणति?
- (iii) कुपिता सा उच्चैः वदति।
- (iv) त्वं तत्र गच्छ।
- (v) यूयं चापलं मा कुरुत।
- (vi) कृषीवलः बहुवारं प्रयत्नमकरोत् तथापि वृषः नोत्थितः।
- (vii) कृषकः बलीवर्द बहुधा पीडयति।
- (viii) बहूनि अपत्यानि मे सन्ति इति सत्यम्।
- (ix) सर्वेषु अपत्येषु जननी तुल्यवत्सला एव।
- (x) सर्वत्र जलोपप्लवः सञ्जातः।

3. विपर्ययाव्ययपदैः सह योजयत-

- यत्र तत्र
- यथैव तथैव
- यथा तथा
- यदा कदा

www.ncertsolutionhub.in

- यदैव तदैव
- अत्र तत्र
- यावत् तावत्
- यदि तर्हि/नोचेत्

4. उचितार्थैः सह मेलनं कुरुत-

(i) पुरा	नहीं/मत
(ii) उच्चैः	हमेशा
(iii) नूनम्	परन्तु
(iv) इत्थम्	ही
(v) सर्वथा	इस प्रकार
(vi) एवम्	सब प्रकार से
(vii) एव	इस प्रकार से
(viii) परम्	निश्चय
(ix) सदा	ज़ोर से
(x) मा	प्राचीनकाल में

उत्तर 4: उचितार्थैः सह मेलनम्-

(i) पुरा	प्राचीनकाल में
(ii) उच्चैः	ज़ोर से
(iii) नूनम्	निश्चय
(iv) इत्थम्	इस प्रकार से
(v) सर्वथा	सब प्रकार से
(vi) एवम्	इस प्रकार
(vii) एव	ही
(viii) परम्	परन्तु
(ix) सदा	हमेशा
(x) मा	नहीं/मत

5. उचितव्ययपदैः सह रिक्तस्थानानि पूरयत-

मञ्जूषा

यथा तथा, यदि-तर्हि, यथैव-तथैव यावत्-तावत्, यत्र-तत्र।

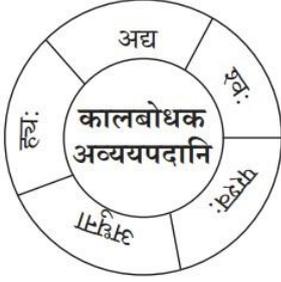
- (i) **यथा** लवः **तथा** कुशः।
(ii) **यदि** अहं कृष्णवर्णः **तर्हि** त्वं किं गौराङ्गः।
(iii) **यथैव** गुरुः वदति **तथैव** शिष्यः करोति।
(iv) **यत्र** वृक्षाः **तत्र** खगाः।

(v) यावत् लता आगच्छति तावत् त्वं तिष्ठा।

6. उदाहरणानुसारं लिखत-

कालबोधक अव्ययपदानि

(i) श्वः सोमवारसरः अस्ति।

(ii) परश्वः मंगलवासरः अस्ति।

(iii) अद्य कः वासरः अस्ति।

(iv) ह्यः त्वं कुत्र आसीः?

(v) अधुना सः कार्यं करोति।

7. पर्यायाव्ययपदानि लिखत-

